

Сардак С. Е. Глобальні фактори світогосподарського розвитку / С. Е. Сардак // Матеріали Міжнародного науково-практичного семінару «Глобальні детермінанти світогосподарського розвитку» (Дніпропетровськ, 14 квітня 2016 р.). – Д. : ДНУ. – С. 110 – 112.

д. е. н. Сардак С. Е.

*професор кафедри економіки та управління національним господарством
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

ГЛОБАЛЬНІ ФАКТОРИ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ

На початку ХХІ століття розвиток світового господарства відбувається в умовах впливу глобальних факторів які зазнають перманентної трансформації. У цьому аспекті починає посилюватися увага дослідників щодо ідентифікації головних імперативно-детермінуючих факторів світогосподарського розвитку та визначення їх глобальної проблематики (рис. 1).

Рис. 1. Головні глобальні фактори світогосподарського розвитку*

* складено автором [1].

Вплив вищенаведених факторів поступово посилює асиметрію глобального розвитку, продовжує поглиблення соціально-економічної нерівності, прискорює розрив між центром і периферією, формує виникнення надбагатого класу “глобалів” та просторово замкнених “локалів” і унаслідок цього відбувається формування нового стану суспільства із соціально-економічною диференціацією, стратифікацією та кластеризацією, що закладає підґрунтя для майбутніх проблем

розвитку людства у вигляді насильницького перерозподілу власності та влади, а також зростання масштабів світових економічних криз і кризових демографічних явищ [5].

Мільярд чоловік не мають доступу до чистої питної води, 1,6 млрд живуть без електрики, 3 млрд позбавлені належних засобів санітарії; 20 % населення планети недостатньо харчується, а 1 мільярд осіб неписьменні; в умовах крайньої злиденності при доході менше ніж 1,25 дол. на добу у 2005 р. перебувало 1,4 млрд чоловік, а у 2015 р. їх кількість прогнозується на рівні 920-970 млн, практично кожна четверта дитина молодше п'яти років зараз відстає у вазі через відсутність їжі потрібної кількості і якості, брак води, відсутність санітарно-гігієнічних умов і медичних послуг, а також неправильне харчування і догляд; відмінність у прибутках між найбагатшими й найбіднішими країнами визначалася співвідношенням 72 : 1, троє найзаможніших людей Землі мають капітали, які перевищують статок 47 бідних країн світу, 475 найзаможніших осіб контролюють капітали половини всього людства, співвідношення між однією п'ятою найбагатшої й однією п'ятою найбіднішої частинами населення Землі досягло 1 : 75, розрив між найзаможнішою й найбіднішою групами людей на Землі за рівнем життя протягом останніх 20 років зріс майже в десять разів [1; 3; 5; 7].

ТНК, контролюють понад 50 % світового промислового виробництва, 67 міжнародної торгівлі, понад 80 патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау, майже 90 % прямих іноземних інвестицій; переміщення лише 1–2 % маси грошей, що перебувають у їх володінні, цілком здатне змінити паритет національних валют; економічні можливості великих ТНК порівняні з ВВП середніх держав (ринкова капіталізація окремих ТНК перевищує 500 млрд дол., а щорічні обсяги продажів становлять 150–200 млрд дол.) [8]. Менше ніж 1 % корпорацій фактично являють собою ядро глобальної економічної гіперструктури, яка контролює половину світової економіки; капітал мільярдерів-власників у США складає 10 % ВВП, в Китаї – 2,6, в Росії понад 10, а в Україні – 37% [5, с. 27]. Наприкінці першого десятиліття XXI ст. налічувалося близько 82 тис ТНК, що мали 810 тис зарубіжних філій і завдяки 90 % обсягу прямих іноземних інвестицій у світі й вони суттєво впливали на стан національних економік [9].

Більш того, у 2012 р. загальна вартість активів ТНК зросла до 87 трлн. дол. (що на 15 трлн. більше світового ВВП), а зайнятість складала 72 млн. чоловік, що відповідає 2,2 % від загальної кількості працюючих у світі; серед 100 найбільших національних економік світу тільки 60 були економічно суверенними від ТНК (наприклад, доходи найбільшої американської ТНК ExxonMobil, в якій зайнято близько 77 тис. чоловік, в 2012 р склали 453 млрд. дол., що було в 2,5 разів більше розміру ВВП України) [10].

Прогнозується, що посилювані в епоху глобалізації суттєві міжкраїнові, міжрегіональні та міжцивілізаційні відмінності у світоглядах, владних мотиваціях, економічних і соціальних пріоритетах та стандартах, рівнях якості життя обумовлять загострення наявних та появу нових диспропорцій і, відповідно, суперечностей [11].

Література.

1. Сардак С. Е. Глобальна регуляторна система розвитку людських ресурсів : дис... д-ра ек. наук : 08.00.02 / Сардак Сергій Едуардович ; ДНУ ім. О. Гончара. – Д., 2013. – 586 с.
2. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська, А. П. Павлюк [та ін.]. – К. : НІСД, 2013. – 120 с.
3. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти : моногр. / Міжнар. рада з науки (ICSU) [та ін.] ; наук. кер. М. З. Згуровський. – К. : НТУУ КПІ, 2010. – Ч. 1. Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей. – 252 с.
4. Кібальник Л. О. Економічні інтереси в системі геоekonomіки / Л. О. Кібальник // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 38 – 42.
5. Глобальное экономическое развитие : тенденции, асимметрии, регулирование : моногр. / Д. Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот, Я. Столярчук [и др.] ; под науч. ред. профессоров Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. – К. : КНЭУ, 2013. – 466 с.
6. Макроекономічна політика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. Й. Малий, А. Г. Савченко, В. С. Волощенко ; за заг. ред. І. Й. Малий ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана”. – К. : КНЕУ, 2013. – 436 с.
7. World Development Report 2010. – Access mode : <http://www.worldbank.org/wdr>. – Title from screen.
8. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій / В. Самофалов // Дзеркало тижня. – 2009. – № 37. – С. 2 – 3.
9. Шабаліна Л. Аналіз впливу транснаціональних корпорацій на економіку України / Л. Шабаліна, М. Корнейченко // Економіка. – 2012. – № 3. – С. 59 – 64.
10. Кузнецов А. Страна в объятиях транснационального капитала / А. Кузнецов // Foreign Affairs chronicles. – 2013. – № 1. – С. 146 – 152.
11. Сардак С. Е. Перспективи соціально-економічного розвитку людських ресурсів в умовах глобалізації / С. Е. Сардак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9. – С. 217 – 225.